

Toruń, 28.10.2025

Imię i nazwisko doktoranta: Bartosz Hamarowski

Nr albumu: 503196

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Dyscyplina naukowa: Nauki o Kulturze i Religii

Tytuł rozprawy doktorskiej: **Pochwycić mgławicę: naukografia humanistyki kognitywnej. Studium ontoepistemologii kultury**

Wiodącym celem rozprawy jest uchwycenie procesów kognitywizacji inicjowanych wewnątrz humanistyki – zarówno w wymiarze totalnym, zmierzającym do identyfikacji własności wykraczających poza dotychczasowe, dyscyplinarnie zawężone diagnozy, jak i w wymiarze szczegółowym, skoncentrowanym na pogłębionym prześledzeniu ich oddziaływania na kategorię kultury. Całość wywodu jest podporządkowana realizacji tych dwóch komplementarnych, choć osadzonych na rozbieżnych skalach, celów i wokół nich została strukturalnie zorganizowana.

Pierwsza część stanowi makroskalową analizę humanistyki kognitywnej. Badam w niej dzieje użycia terminów skojarzonych z procesami kognitywizacji, identyfikuję rozproszone trajektorie ich funkcjonowania, efemeryczne zakresy znaczeń oraz ograniczoną moc eksplanacyjną w zestawieniu z pytaniem o tożsamość humanistycznego zwrotu ku naukom o poznaniu. Wobec fragmentaryczności i decentralizacji tworzących ten zwrot dyskursów, proponuję alternatywną strategię systematyzacyjną, ufundowaną na sojuszu humanistyki z naukometrią. Wykorzystując obliczeniowe narzędzia naukometryczne ukazuję, że humanistyka kognitywna formuje się jako obszar o strukturze niejednorodnej i mgławicowej, w którym splatają się różne modele epistemologiczne i metodologiczne. W odpowiedzi na tę złożoność przedstawiam dwuwymiarowy model procesów kognitywizacji humanistyki, który umożliwia uporządkowanie heterogenicznych projektów humanistyki kognitywnej przy równoczesnym poszanowaniu ich wewnętrznego zróżnicowania.

Druga część rozprawy stanowi przejście od oglądu panoramicznego do analizy mikroskalowej, skupionej na – historycznie węzłowej dla humanistyki – kategorii kultury. Przeprowadzam w niej rekonstrukcję statusu kultury w naukach o poznaniu: od marginalizacji antropologii i kulturowych wymiarów poznania w klasycznej kognitywistyce, po współczesne próby ich rewitalizacji w ramach nurtów kognitywistyki kulturowej. Analizując sposoby, w jakie kultura jest (re)definiowana w ramach humanistyki kognitywnej, pokazuję, że mimo deklaratywnej otwartości wobec nauk o poznaniu, refleksja nad statusem kultury pozostaje fragmentaryczna i niespójna. W oparciu o systematyczny przegląd literatury identyfikuję trzy dominujące tendencje definicyjno-operacyjne: 1) pomostowe ujęcia programowo zmierzające do destabilizacji diady natura–kultura, (2) interpretacje osadzające kulturę w paradygmatach psychoewolucjonistycznych oraz (3) redukcyjne koncepcje sprowadzające ją do kategorii aproksymatywnych.

Przeprowadzone analizy dowodzą, że humanistyka kognitywna nie jest ani jednolitym projektem teoretycznym, ani prostolinijnym ciągiem translacji metodologicznych, lecz procesem wielogłosowej negocjacji między różnorodnymi reżimami wiedzy, w którym humanistyka i nauki o poznaniu współkształtują swoje granice i języki opisu. Rozprawa, łącząc narzędzia naukometryczne z analizą teoretyczną, proponuje pierwsze w polskim piśmiennictwie zbiorcze ujęcie humanistyki kognitywnej, a zarazem wskazuje możliwości alternatywnych form systematyzacji – skrojonych na miarę zmieniających się ekologii współczesnej produkcji wiedzy.

.....
J. Jamarowski.....
podpis doktoranta